

Visual Reading Styles of Children Studying at Rural Schools

Şule Tuğçe ÇİMEN*

Abstract. The main objective of this study is to investigate the visual reading styles of 8th-grade students studying in rural schools. The significance of this research stems from the lack of literature specifically focusing on visual reading among students in 8th-grade rural schools, as well as the increasing number of visual reading-related questions in central placement exams. Adopting a qualitative research design, the study employs a case study model. The study group consists of 56 8th-grade rural school students selected through easy accessibility and criterion sampling. Open-ended worksheets were used as the data collection tool, requesting comments on the images. The responses underwent descriptive analysis and were categorized based on the deep structure and surface structure titles within the semantic structure of the cartoon, using Hasan Efe's book "Karikatürü Düşündüren İnsan" as a reference for visual text. The analysis revealed that the majority of students predominantly described the surface structure. Within this category, it was noticed that the responses of 12 students showcased a departure from the surface structure, attributing different meanings to the symbols. Consequently, the study highlights that a significant proportion of children studying in rural schools are in the early stages of developing visual reading skills. According to teachers' opinions, the lack of parental interest in education, limited exposure to diverse stimuli throughout their educational journey, restricted access to technological resources, and a lack of reading habits were identified as reasons for this circumstance.

Keywords: Visual reading, education in rural schools, deep and surface structure.

How to cite: Çimen, Ş. T. (2023). Köy okullarında öğrenim gören çocukların görsel okuma biçimleri. *Çocuk, Edebiyat ve Dil Eğitimi Dergisi*, 6(1), 37-54.

* Amasya University, Faculty of Education, Turkish Education, Amasya, Türkiye, suletuugcecimen24@gmail.com.

Köy Okullarında Öğrenim Gören Çocukların Görsel Okuma Biçimleri

Şule Tuğçe ÇİMEN*

Öz. Çalışma köy okulunda öğrenim gören 8. sınıf öğrencilerinin görsel okuma biçimlerini tespit etmeyi amaçlamaktadır. Bu çalışmanın yapılma sebebi, literatürde 8. sınıf köy okullarında öğrenim gören öğrencilere yönelik görsel okuma özelinde yapılmış bir çalışmaya rastlanılmaması ve merkezi yerleştirme sınavlarında görsel okumaya yönelik soruların artış göstermesidir. Araştırma durum çalışma modeli ile kurgulanmış, nitel bir araştırmadır. Çalışma grubunu kolay ulaşılabilirlik ve ölçüt örneklem yoluyla seçilen 8. sınıfta öğrenim gören 56 köy okulu öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışmada veri toplama aracı olarak, görsellere ait yorumların istendiği açık uçlu çalışma kâğıtları kullanılmıştır. Cevaplar betimsel analize tabi tutularak Hasan Efe'nin "Karikatürü Düşündüren İnsan" kitabında belirttiği görsel metin olarak karikatürün anlam yapısı konusunda derin yapı ve yüzey yapı başlıklarına göre kategorize edilerek incelenmiştir. Cevaplarda öğrencilerin çoğunluğunun yüzeysel yapıyı tasvir ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu kategorideki 12 öğrencinin cevabında düz okumada öne çıkan sembollerin yüzeysel yapıdan uzaklaşarak simgelere başka anlamlar yüklediği göze çarpmıştır. Sonuç olarak köy okullarında öğrenim gören çocukların çoğunun görsel okuma açısından yeterince gelişemediği görülmüştür. Öğretmen görüşlerine göre öğrenci velilerinin eğitime ilgisizliği, bu öğrencilerin öğrenim hayatları boyunca farklı uyarıcılarla karşılaşmaması ve teknolojik araçlara rahat erişimlerinin mümkün olmaması ile okuma alışkanlığını edinmemiş olmaları, bu duruma sebep teşkil eden durumlardır.

Anahtar kelimeler: Görsel okuma, köy okullarında eğitim, derin ve yüzey yapı.

* Amasya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi, Amasya, Türkiye, suletugcecimen24@gmail.com.

1. Giriş

Türkçe dersinin her aşamasında derse karşı olumlu tutum sağlayabilen öğrenmede kalıcılığı destekleyen araçlar olarak karikatürler, çocukların dikkatini çekmesi ve son yıllarda LGS gibi merkezi yerleştirme sınavlarında görsel okuma sorularının artış göstermesi bakımından önem taşımaktadır. Bu nedenle araştırmada köy okullarında öğrenim gören 8. sınıf öğrencilerinin karikatür okuma biçimlerinin ortaya koyulması amaçlanmıştır. Görsel okumanın çalışmaya konu olmasının sebebi köy okullarında öğrenim gören çocukların karikatür okuma biçimleri üzerine yapılmış bir çalışmaya rastlanılmamasıdır. Ayrıca son zamanlarda ulusal (LGS vb.) ve uluslararası (PISA, PIRLS, TIMSS vb.) sınavlarda görsel okuma içerikli soruların artması ve köy okullarında görsel okuma özelinde yapılan araştırmaların sayıca az olması çalışmanın yapılmasındaki diğer etkenlerdir.

Okuma becerisi, öğretim sürecinde kazanılacak en değerli becerilerden biridir. Okuma, insana düşünen, anlayan, yorumlayan ve eleştiren insan olma özellikleri kazandıran bir beceridir (Ateş, 2017, s. 306). İletişim teknolojilerinde yaşanan hızlı değişim ve gelişmeler günümüz eğitim yaşantısında okuma anlayışını önemli oranda etkilemiştir. Teknolojik gelişmeler basılı metinlerin içeriğini etkilemiş; okuma metinleri çok daha fazla görsel içermeye başlamıştır. Hatta öyle bir noktaya gelinmiştir ki görsellerin olmadığı veya yetersiz olduğu ders kitapları sıkıcı bulunmuş ve kalıcı öğrenmeyi engellediği düşünülmeye başlamıştır. Bütün bu gelişmeler görsellerden anlam çıkarma yani görsel okuma kavramını doğurmuştur (Ateş, Sur ve Çelik, 2020, s.2). Görsel destekli eğitimin en önemli avantajı, dikkat çekmeyi kolaylaştırmasıdır. Konuya dikkati çekebilmek eğitim sürecinde önemli bir aşamadır çünkü öğrenme dikkatle başlamaktadır. Dikkat çekmenin yanı sıra bilgilerin bir bütün hâlinde öğrenciye sunulmasında, konunun özetlenmesinde, eleştirel ve yaratıcı düşünme becerisinin kazandırılmasında, konuşma becerisinin geliştirilmesinde görsellerden büyük oranda faydalanılmaktadır (Ateş, Sur ve Çelik, 2020). Bunun yanı sıra görseller, öğrencilerin yaratıcılığını geliştirmeye yardımcı olur, yeni öğrenme olanakları açar ve hafızayı geliştirerek öğrenme sürecine fayda sağlar (Kędra ve Źakevićūtė, 2019). Aynı zamanda görseller, insana ve yaşama yönelik çelişkiler karşısında bireyde farkındalık oluşturarak uygun çözüm yolları sunar (Çer, 2017, s. 3).

Çocuklar görseller ile serüvene çıkarlar. Bu serüvenin içerisinde kalan çocuklar, karikatürlerdeki gizemi çözümlenmeye, düş ve düşünce dünyasındaki ortaya koyulan iletilere ortak olmaya çalışırlar (Çer, 2017, s. 5). Görsel okuma yetkinliğine yeterince ulaşamayan çocuklar ise insanı, yaşamı ve doğayı yeterince anlayamaz; düşüncelerin sürekli olarak değişebileceğini sezinleyemez, iç içe geçmiş soyut olayları çözümleremez; basmakalıp düşünce ve yargılara eleştirel yaklaşamazlar (Çer, 2017, s. 7). Artık görsel kullanımı teknolojik araçlar ile tüm yaşamımızı kuşatmaya başlamıştır. Bunun sonucu olarak da görsel okur-yazarlık çok küçük yaşlardan itibaren eğitimin bir parçası olmak durumundadır (Koç, Yıldız ve Coşkun, 2015, s. 694). Okuma becerisi kapsamında düşünüldüğünde görsel okuma, Türkçe dersi için de ayrıca önem arz etmektedir. Güneş (2013, s. 5), Türkçe öğretiminde görsel okuma

dil becerileri ile zihinsel ve sosyal becerilerin gelişiminin öğrenme, anlama, hatırlama ve zihinsel bağımsızlık becerileri açısından büyük önem taşıdığını ifade etmiştir. Ayrıca Türkçe dersinin içerisindeki etkinliklerde kavram karikatürlerinin kullanımı soyut olan bilgileri, nesnelere veya duygu ve düşünceleri somutlaştırma ve görselliği ön plana çıkarma adına önemlidir (Varışoğlu, Şeref, Gedik ve Yılmaz, 2014, s. 230).

Görsel okuma becerileri PISA ve PIRLS gibi uluslararası araştırmalarda ele alınmakta ve öğrencilerin okuma ve görsel okuma becerilerini değerlendirmek için uzun (sürekli) ve kısa (süreksiz) metinler kullanılmaktadır. Son yıllarda LGS gibi merkezi yerleştirme sınavlarında da görsel içerikli soruların artış gösterdiği bilinmektedir. 2017'den günümüze kadar yapılmış olan LGS'ye ait Türkçe soruları incelendiğinde 2017 ve 2018'de görsel okumaya yönelik soruların yer almadığı görülecektir. 2019 LGS Türkçe sorularına bakıldığında 2 sorunun sözel mantık kapsamında tablo, 1 sorunun grafik olmak üzere toplamda 7 görsel okuma temelli soru sorulduğu görülmüştür. 2020 yılında yapılan LGS Türkçe soruları incelendiğinde ise 2'si tablo, 1'i grafik olmak üzere toplamda 5 görsel okuma temelli soru sorulduğu görülmüştür. Türkçe dersinde görsel okumayı yeterince geliştiremeyen öğrenciler merkezi yerleştirme sınavlarında çıkan görsel nitelikli soruların cevaplanmasında da sorunlarla karşılaşabilir. Ayrıca öğrencilerin uluslararası uygulanan standart sınavlarda gösterdikleri performanslarına bakıldığında, bölgesel ve bireysel farklılıklar dışında öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeylerinin sınavlardaki başarıları üzerinde belirleyici faktörlerden biri olduğu söylenebilir (Suna, Tanberkan ve Özer, 2020). Benzer bir şekilde Oral ve McGivney (2014), ülkemizdeki sosyoekonomik şartların öğrencilerin akademik başarısını etkilediğini ve genel olarak bu öğrencilerin akademik başarılarının düşük olduğunu belirtmektedir. Akademik başarısızlık daha çok dilsel becerilerin yetersizliğinden kaynaklanmaktadır. (Demirel ve Yağmur, 2017, s. 98). PIRLS sonuçları analizine göre anne-babanın okuma alışkanlıkları; evde bulunan kitap sayısı; çocuk kitaplarının oranı; eve gazete girip girmediği, anne-babanın çocukla birlikte okuma yapıp yapmadığı gibi birçok boyut anketler yoluyla incelenmiştir. Okuma etkinliklerine erken yaşta başlama (görsel okuma) ve dördüncü sınıf okuma becerileri arasında olumlu bir ilişki olduğu; evlerinde daha çok çocuk kitabı bulunan öğrenciler daha az çocuk kitabı olan öğrencilerden daha başarılı olduğu; en yüksek okuma puanı alan öğrencilerin velileri haftada en az 6 saat okuyan velilerden oluştuğu sonuçlarına ulaşılmıştır (PIRLS 2001 Akt. Demirel ve Yağmur, 2017, s. 100).

Türkçe öğretiminde görsel okuma üzerine alanyazına bakıldığında konu ile ilgili çalışmaların farklı alanlara yönelik olduğu görülmektedir. Çalışmalarda Türkçe öğretim programında görsel okuma üzerine yoğunlaşıldığı görülmektedir (Ateş, Sur ve Çelik, 2020; Gülüdaş, 2012 ; Kuru, 2008; Özsanı, 2015; Özyurt Aydemir, 2016; Sarıkaya, 2017). Bu çalışmalarda öğretim programı doğrudan doğruya baz alınmış ve öğretmen görüşlerinden faydalanılmıştır. Görsel okumanın anlam kurmayla ve kazanım edinmeyle ilişkisinin incelendiği çalışmalar da vardır (Akçam, 2006; Balun, 2008; Semizoğlu, 2013). Bunlara ek olarak görsel okuma çalışmalarının değer eğitime yönelik etkisinin (Tarakçı, 2013), yaratıcı düşünme etkinliklerinin görsel okumaya etkisinin (Özdemir Erem, 2015), derste kullanılan kısa filmlerin Türkçe dersine

etkisinin (Aydın, 2020) incelendiği çalışmalar da yapılmıştır. Karikatürlerle alakalı yapılan çalışmalara bakıldığında Akkaya'nın (2011) çalışmasında karikatür destekli öğretimin, dil bilgisi öğretiminde akademik başarıyı arttırmada etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Dezavantajlı öğrenciler üzerine alanyazına bakıldığında konu ile ilgili çalışmaların öğretmen adaylarının dezavantajlı öğrencilere eğitim verme deneyimleri (Yaşar ve Amaç, 2018), Türkiye'deki sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı öğrencilerin PISA 2009 başarılarının değerlendirildiği çalışmalardan söz etmek mümkündür.

Alanyazına görsel okuma bağlamında farklı disiplinler açısından bakıldığında ise konu ile ilgili çalışmaların sosyal bilgiler ve tarih (Durualp, 2006; Karapınar ve Sağlamgöncü, 2018), Fizik (Düzgün, 2013) gibi alanlarda yapıldığı görülmüştür. Türkçe eğitimi alanı dışında coğrafya öğretiminde (Özşahin, 2009), değerler eğitiminde (Yüksel ve Adıgüzel, 2012), fen eğitiminde (Balım, İnel ve Evrekli, 2008) ve matematik öğretiminde (Dereli, 2008) de karikatür kullanımına ilişkin çalışmalar yapılmıştır.

Yapılan araştırmalar içerisinde köy okullarında karikatür okuma biçimlerinin ortaya koyulduğu bir çalışmaya rastlanmamıştır. Çalışmayla, köy okulu öğrencilerinin görsel okuma ve anlama durumlarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda görsel okumaya gerekli önemin verilmesinde yol gösterici olabilir.

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Deseni

Çalışmada köy okullarında öğrenim gören 8. sınıf öğrencilerinin görsel okuma durumlarını ortaya koymayı hedeflediği için durum çalışması modeli kullanılmıştır. Araştırma durum çalışma modeli ile kurgulanmış, nitel bir araştırmadır. Nitel durum çalışmasının en temel özelliği bir ya da birkaç durumun kendi sınırları içinde (ortam, zaman vb.) bütüncül olarak analiz etmedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 75). Çalışmada durum olarak köy okullarında öğrenim gören 8. sınıf öğrencilerinin görsel okuma biçimleri ele alınmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Çalışmanın örneklemini kolay ulaşılabilir olması açısından Pervari ilçesine bağlı köy okulları olan Ormandalı ve Çobanören Ortaokulu ile Ceylanpınar ilçesine bağlı Büyükyenice İmam Hatip Ortaokulunda öğrenim gören 8. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışma grubu belirlenirken hedef kitle olarak ölçüt örnekleme yöntemiyle 56 öğrenciye ulaşılmıştır. Ölçüt örnekleme olarak dezavantajlı bölgeler şeklinde nitelendirilebilecek köy okullarında öğrenim gören 8. sınıf seviyesindeki öğrenciler belirlenmiştir. Türkçe öğretim programı bağlamında öğrencilerin görsel okuma kazanımlarına ulaşmış olduğu düşünüldüğü için çalışma grubu 8. sınıf seviyesi olarak tercih edilmiştir. Çalışma grubunun dezavantajlı bölgelerdeki öğrencilerden seçilmesinin sebebi köy okullarında görsel okuma özelinde yapılan araştırmaların sayıca az olmasıdır. Çalışmanın bu durumun sebepleri hakkında fikir

verebileceği düşünülmektedir. Çalışmaya katılan öğrencilerin cinsiyet dağılımı 30 kız 26 erkek olarak belirlenmiştir. Çalışma grubu 13-14 yaş aralığındadır. Bulgularda kısaltma olarak “Ö” kodu kullanılmış ve öğrenciler numaralandırılarak gösterilmiştir.

2.3. Verilerin Toplanması

Çalışmanın yürütülmesi için uygulayıcı olarak belirlenen okullarda 8. sınıfların dersine giren Türkçe öğretmenlerine ulaşılmıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak, görsellere ait yorumların istendiği açık uçlu çalışma kâğıtları kullanılmıştır. Standartlaştırılmış çalışma kâğıtlarıyla öğrencilerin karikatürlerde yer alan metni okuyarak karikatürde verilen iletiyi bulabilme durumlarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Oluşturulan çalışma kâğıdıyla 4 öğrenciyle pilot uygulama yapılmıştır. Bu pilot uygulama neticesinde etkinliğin süresi olarak 30 dk belirlenmiştir. Çalışma kâğıtları konu alanında uzman 2 kişi tarafından değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme sonucunda görsellerin seviyeye uygun seçildiği kanaatine varılmış ve görsel boyutlarının çalışma kâğıdında büyütülmesi kararına varılmıştır. Ayrıca görseller seçilirken ders kitabındaki temalara uygunluk açısından da değerlendirilmiştir.

Derse giren Türkçe öğretmenleri, çalışma grubuna öncesinde çalışma kâğıtlarında da yer alan karikatürleri fotoğraf olarak göstermiş ve öğrencilerden görsel metnin analizini yaparak çalışma kâğıdına görüşlerini yazmalarını istemiştir. Bu uygulama için uygulayıcıların görüş birliği ve yapılan pilot uygulama sonucuna göre 30 dk. verilmiş ve öğrencilere bu sürede hiçbir şekilde müdahale edilmemiştir. Uzmanlar tarafından belirlenen karikatür algılama aşamalarına göre öğrenci cevapları kategorilere ayrılmıştır.

Kategorilere ayrılan cevapların sebepleri hakkında 4 ders öğretmenleriyle çevrim içi ortamda yapılandırılmamış görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelere ait veriler, bulgular kısmında değerlendirilmiştir. Bulgularda kısaltma olarak “ÖĞ” kullanılmış ve öğretmenler numaralandırılarak gösterilmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

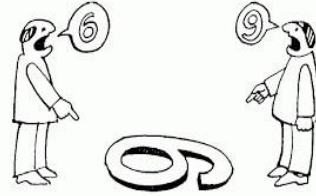
Ulaşılan veriler betimsel analize tabi tutulmuştur. “Betimsel analizde elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Bu analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler, önce sistematik ve açık bir biçimde betimlenir. Daha sonra yapılan bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır, neden-sonuç ilişkileri irdelenir ve birtakım sonuçlara ulaşılır” (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 239).

Çalışma verileri Hasan Efe'nin “Karikatürü Düşündüren İnsan” kitabında belirttiği görsel metin olarak karikatürün anlam yapısı konusunda derin yapı ve yüzey yapı başlıklarına göre kategorize edilerek incelenmiştir (Efe, 2013, s. 7-18). Efe'ye göre karikatürde derin yapı soyutlama ve sezilen gerçekliktir (Efe, 2013, s. 12). Yüzey yapı ise çizgi, nesne, metnin bölümleri ve hareketlerdir (Efe, 2013, s. 9). Yüzey yapıda metnin düz okunması söz konusudur. Araştırmanın geçerlilik ve güvenilirliğini sağlamak adına araştırmacı tarafından

analiz edilen veriler farklı bir araştırmacı tarafından da incelenmiş araştırmacıların ortak görüşüyle analiz edilmiştir. Nitel verilerin analizinde Miles ve Huberman (1994) güvenilirlik formülü ($\text{Güvenirlik} = \frac{\text{Görüş Birliği}}{\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı}}$) kullanılmış ve kodlayıcılar arasındaki uyum oranı %85,9 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuç ulaşılan sonuçların güvenilir olduğunu göstermektedir.

3. Bulgular ve Yorum

Çalışmanın bulgularını 56 öğrencinin karikatür okuma çalışma kâğıdına verdiği cevaplar oluşturmaktadır. Cevaplar Hasan Efe'nin "Karikatürü Düşündüren İnsan" kitabında belirttiği görsel metin olarak karikatürün anlam yapısı konusunda derin yapı ve yüzeysel yapı başlıklarına göre kategorize edilerek incelenmiştir (Efe,2013, s. 189). Ayrıca veriler neticesinde çalışma grubunda Türkçe derslerine giren 4 öğretmene ulaşılarak bu öğretmenlere çevrim içi ortamda görsel okuma başarısının düşük olmasındaki sebepler sorulmuştur.

Görsel 1

Görsel 1'e ait veriler incelendiğinde çalışmaya katılan 56 öğrenciden 16 öğrencinin derin yapıyı sezebildiği, 39 öğrencinin yüzeysel yapıyı tasvir ettiği, 1 öğrencinin ise yorum yapmadığı görülmüştür. Genel yorumlara bakıldığında en çok tekrar eden simge olarak 49 öğrencide 6 ve 9 sayılarına yer verildiği görülmüştür. Bunun dışında ", sağ, sol, iki adamın var oluşu" cevaplarda öne çıkan diğer simgeler arasındadır.

Derin yapıyı anlamlandırmaya çalışan öğrencilerin yorumlarında "bakış açısı, taraf, tartışma ve haklı" ifadelerine yer verildiği görülmüştür. Ö46'nın "Bir şeyi yorumlamak bakış açısına göredir. İnsanlar baktığı açıyla bir şeyi yorumlayabilir. Bu açı nedeniyle insanın fikir ve özellikleri farklıdır." görüşü ve Ö51'in "Herkesin bakış açısı aynı olmayabilir. İnsanlar nasıl gördüklerini söylerler. Herkes aynı şeyi görmediği için farklı şeyler söylerler. Şekildeki gibi iki kişi aynı şeyleri söylemiyor. Çünkü ikisi farklı yönlerden baktıkları için biri 6 diğeri ise 9 gibi görmektedir." yorumu bakış açısını örnekler niteliktedir.

Çalışma grubunun büyük bir oranını oluşturan yüzeysel yapıyı tasvir eden öğrencilerin görsel metni düz okuduğu görülmüştür. 35 öğrencinin yorumunda metinde yalnızca görülenler yazılmıştır. Ö4 "İki ters adam biri 9 biri 6 diyor. Resim 6 gibi 9 görülüyor." şeklinde bir yorum getirmiş, Ö9 ise "Soldaki adam bu harfi 6 görüyor, sağdaki adam ise bu harfi 9 görüyor." şeklinde bir yorum getirmiştir. Temeldeki adlandırılışlar farklı olsa da yüzeysel yapı kategorisinde düz okumanın ya da simgelerin ortaya koyulmasının esas olduğu dikkat

çekmektedir. Bu kategorideki öğrenci cevaplarının görülenin aktarılması açısından büyük oranda benzerlik gösterdiği görülmüştür.

Bu yorumlara ek olarak öğrenci cevaplarında görünenin tasvirinden de uzak yorumlara rastlanmıştır. Ö3'ün "Dünyamızda sayılar olmasaydı çok farklı bir dünya olurdu. Çünkü sayılar her yerde var. Mesela yelkovanla saatte sayılar vardır." ifadesi ve Ö42'nin "Bir adam 6 diyor, diğeri 9 diyor. Bunun için tartışmaya başlıyorlar. Eğer zamanında matematik olsaydı bunun için kavga etmezlerdi. Belki zamanında öğrenebilirdi." ifadesi görselden sayılarla alakalı görsel metnin iletisinden uzak bir yapının anlaşıldığını ortaya koymaktadır. Bu ifadelerde karikatürün anlam dünyasından uzaklaşma söz konusudur fakat derin yapıya ait bir çözümleme eğilimi de ortaya çıkmaktadır.

Görsel 2

Görsel 2'ye ait veriler incelendiğinde çalışmaya katılan 56 öğrenciden 6 öğrencinin derin yapıyı sezebildiği, 48 öğrencinin yüzeysel yapıyı tasvir ettiği, 2 öğrencinin ise yorum yapmadığı görülmüştür. Genel yorumlara bakıldığında en çok tekrar eden simge olarak 21 öğrencinin "adam, deniz, hapis" kelimelerini kullandığı anlaşılmıştır. Buna ek olarak "özgürlük ve okumak" cevaplarda öne çıkan simgeler arasındadır.

Derin yapıyı anlamlandırmaya çalışan öğrencilerin yorumlarında "kitap, özgürlük, oda, ufuk, ışık, karanlık ve aydınlık" ifadelerine yer verdiği görülmüştür. Ö6'nın "Kitap okuyan kimseler her zaman ışık aramaz, ışık onları bulur. Kitap okumak ufku genişletir. Zekâyı iletir, mantıklı olur ama kitap okumayan kimse, kendi ışığından olur yani karanlıkta kaybolur." görüşü ve Ö37'nin "Bu resimde okumak isteyen her insan nerede olursa olsun onun okuduğu yer hep aydınlıktır, bunu ne kadar engellerlerse engellesinler." yorumları kitap okumanın insanı özgürleştirdiğini örnekler niteliktedir.

Çalışma grubunun büyük bir oranını oluşturan yüzeysel yapıyı tasvir eden öğrencilerin görsel metni düz okuduğu ya da görsel metnin iletisinden uzak eminlik arz etmeyen yorumlarda bulunduğu görülmüştür. Ö4 "Birinci adam hikâye okuyup denizi seyrediyor." şeklinde bir yorum getirmiştir. Ö36 yapmış olduğu "Bir adam var gardiyan elbiseleri giymiş gibi bir tarafta siyah beyaz çizgili pijama takımı giymiş ve sanki şişman adam diğer adamın özgürlüğünü izliyor. Sanki kendine keşke ben de öyle olsaydım diyor, tam emin değilim." yorumuyla çekimserliğini ortaya koymaktadır. Bu kategorideki öğrenci cevaplarının görülenin aktarılması açısından büyük oranda benzerlik gösterdiği görülmüştür. 5 öğrencinin çekimser yorumlarda bulunduğu görülmüştür.

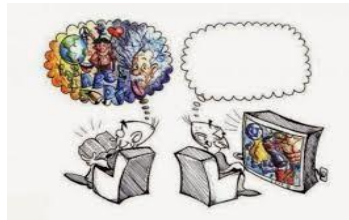
Görsel 3

Görsel 3'e ait veriler incelendiğinde çalışmaya katılan 56 öğrenciden 27 öğrencinin derin yapıyı sezebildiği, 27 öğrencinin yüzeysel yapıyı tasvir ettiği, 2 öğrencinin ise herhangi bir yorum yapmadığı görülmüştür. Genel yorumlara bakıldığında en çok tekrar eden simgeler arasında "kum saati, zaman, şehir ve doğa" kelimelerinin kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Derin yapıyı anlamlandırmaya çalışan öğrencilerin yorumlarında en çok "kuraklık, yaşam, dünya, çölleşme, küresel ısınma, ağaçlar" ifadelerine yer verdiği görülmüştür. Ö6'nın "Resimde üstte ilk olarak yaşadığımız güzel, temiz, yemyeşil bir doğa var. Altta kurak bir dünya var. Anlamamız gereken de eğer dünyamıza sahip çıkmazsak alttaki kurak dünyaya dönüşür. Bunun için elimizden geleni yapmalıyız. Çünkü zamanımız git gide azalıyor." ve Ö46'nın "Dünyamız doğal güzelliğini şehirlere bırakıyor. Bu böyle devam ederse elle yapılmış şehirler olacak her yerde, bunu değiştirmesek doğamız yok olur." görüşleri bunu destekler niteliktedir.

Ö30'un "Resimde gördüğümüz gibi bir taraf yemyeşil bir taraf şehir ve karanlık önce doğa yemyeşilmiş. İnsanlar ağaçları kesmiş ve şehir, kent kurmuşlar ve dünyanın atmosferi azot gazı ile dünyadaki kentlerin dumanları küresel ısınmayı oluşturabilir. Ama dolu bir ormanı yıkıp şehir yaptı insanoğlu, bu yüzden oksijen azaldı. Karbondioksit arttı." görüşü fen bilimleri ile ilişkili yorumların varlığını göstermektedir. Bu yorum görsel okumada disiplinlerarasılığın önemini vurgular niteliktedir.

Çalışma grubunun büyük bir oranını oluşturan yüzeysel yapıyı tasvir eden öğrencilerin görsel metni düz okuduğu ya da görsel metnin iletisinden uzak eminlik arz etmeyen yorumlarda bulunduğu görülmüştür. Ö4 "Hayat akıp gidiyor." şeklinde bir yorum getirmiştir. Ö36 yapmış olduğu "Zamanın günden güne tükendiğini anlatıyor." yorumuyla metni düz okuduğunu ortaya koymaktadır.

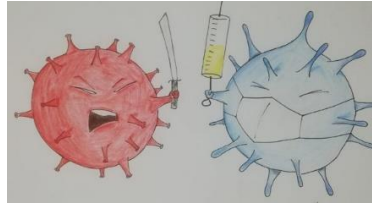
Görsel 4

Görsel 4'e ait veriler incelendiğinde çalışmaya katılan 56 öğrenciden 20 öğrencinin derin yapıyı sezebildiği, 34 öğrencinin yüzeysel yapıyı tasvir ettiği, 2 öğrencinin ise herhangi bir

yorum yapmadığı görülmüştür. Genel yorumlara bakıldığında en çok tekrar eden simgeler arasında “televizyon, kitap, hayal” kelimelerinin kullandığı kanısına ulaşılmıştır.

Derin yapıyı anlamlandırmaya çalışan öğrencilerin yorumlarında en çok “hayal gücü, kitap, zarar ve gelişim” ifadelerine yer verdiği görülmüştür. Ö14’ün “Teknoloji dünyamızda var fakat kendimize hâkim olmalıyız. Kitap okuyan birinin hayal dünyası geniş olur, kendini geliştirir fakat sürekli televizyon izleyen birinin hayal gücü dar olur ve bilgisizdir. Kitap okumak çok önemli. Hem bilgimiz hem hayal gücümüz geniş olur.” ve Ö29’un “Bence de resimde görüldüğü gibi kitap okumak televizyon izlemekten daha iyidir. Çünkü her kitap okuduğumuzda beynimizde bir şeyin canlandığını görmekteyiz. Fakat televizyon izlemek beynimize zarar verip bizlere zarardan başka bir yol göstermez. Bu nedenle kitap okuyup sık sık televizyon izlemekten vazgeçmeliyiz.” görüşleri bunu destekler niteliktedir.

Çalışma grubunun büyük bir oranını oluşturan yüzeysel yapıyı tasvir eden öğrencilerin görsel metni düz okuduğu görülmüştür. Ö24 “İki tane yaşlı adam var. Birisi kafasında kitap okurken bir şeyler canlandırıyor. Diğeri televizyon izliyor. O da kafasında bir şeyler canlandırıyor.” şeklinde bir yorum getirmiştir. Ö15 yapmış olduğu “Burada iki adam var. Biri televizyon izliyor diğeri de hikâye okuyor. Televizyonda ne çıkıyorsa aynısını hayal ediyor.” yorumuyla metni düz okuduğunu ortaya koymaktadır. Bu yorumlara ek olarak öğrenci cevaplarında görünenin tasvirinden de uzak yorumlara da rastlanılmıştır. Ö35’in “Eskiden gazeteden baktığımız bilgilere şimdi teknolojiyle bakıyoruz.” yorumu buna örnektir.

Görsel 5

Görsel 5’e ait veriler incelendiğinde çalışmaya katılan 56 öğrenciden 16 öğrencinin derin yapıyı sezebildiği, 38 öğrencinin yüzeysel yapıyı tasvir ettiği, 2 öğrencinin ise herhangi bir yorum yapmadığı görülmüştür. Genel yorumlara bakıldığında en çok tekrar eden simgeler arasında “kırmızı, mavi, virüs” kelimelerinin yer aldığı görülmüştür.

Derin yapıyı anlamlandırmaya çalışan öğrencilerin yorumlarında en çok “aşı, maske, Korona, hastalık, savaş” ifadelerine yer verdiği görülmüştür. Ö30’un “Korona virüs salgını dünyada çok dağıldı. Bu nedenle aşısı aranıyor. Korona virüs Covit 19 diğer adı, dünya nüfusunu düşürdü. Günü geçtikçe dünya nüfusu azalıyor. Salgının azalması için bol bol ilaç kullanıyorlar hala Korona virüs var ama çok değil. Resimde salgını durduran ilaç ve virüs birbiriyle savaşıyorlar. Virüs yayılmayı isterken ilaç onu durdurmaya çalışıyor.” ve Ö14’ün “Mikroplar gerçek hayatımızda gerçekten var. Maske takarsak ve temiz olursak mikropları atlatırız. Aşı da en önemli şeylerden biridir. Kendimize aşı yaparsak virüsler bizden kaçar ve uzaklaşır.” görüşleri bunu destekler niteliktedir.

Çalışma grubunun büyük bir oranını oluşturan yüzeysel yapıyı tasvir eden öğrencilerin görsel metni düz okuduğu görülmüştür. Ö27 “Biri Korona, biri aşı.” şeklinde bir yorum getirmiş, Ö38 ise “Korona virüs kırmızı olan, bulaşıcı mavi ise iyileştirici. Birbirine karşı çıkacaklar.” şeklinde bir yorum getirmiştir. Temeldeki adlandırılışlar farklı olsa da yüzeysel yapı kategorisinde düz okumanın ya da yalnızca simgelerin ortaya koyulmasının esas olduğu dikkat çekmektedir.

3.1. Çalışmanın sonuçları hakkında Türkçe derslerini yürüten öğretmenlerin görüşleri

Çalışmada elde edilen sonuçlar hakkında çalışma grubunda belirtilen okullarda görev yapan Türkçe öğretmenleriyle çevrim içi ortamda görüşmeler yapılmıştır. Öğretmenler ile yapılan görüşmelerde derin yapıyı ve yüzey yapıyı anlatan öğrencilerin ilgili kategoride değerlendirilmesindeki nedenler hakkında bilgi toplanmıştır. Öğretmenler “ÖĞ” şeklinde kodlanarak gösterilmiştir.

Tablo 1: Yüzeysel yapıdaki öğrenciler hakkında öğretmen görüşlerine

Öğrenci velilerinin eğitime ilgisizliği	ÖĞ1,ÖĞ2,ÖĞ3,ÖĞ4
Öğrencilerin öğrenim hayatları boyunca farklı uyarıcılarla karşılaşmaması	ÖĞ2,ÖĞ3
Teknolojik araçlara rahat erişimlerinin mümkün olmaması	ÖĞ1,ÖĞ2,ÖĞ3,ÖĞ4
Okuma alışkanlığını edinmemiş olmaları	ÖĞ1,ÖĞ2,Ö3

Tablo 1’de yüzey yapıdaki öğrenciler hakkında öğretmen görüşlerine yer verilmiştir. Buna göre öğrenci velilerinin eğitime ilgisizliği, bu öğrencilerin öğrenim hayatları boyunca farklı uyarıcılarla karşılaşmaması ve teknolojik araçlara rahat erişimlerinin mümkün olmaması ile okuma alışkanlığını edinmemiş olmaları, bu duruma sebep teşkil eden durumlardır. Velilerin ilgisizliği ve teknolojik araçlara erişim konuları derse giren tüm öğretmenlerin ortak kanaatidir.

Tablo 2: Derin yapıdaki öğrenciler hakkında öğretmen görüşlerine

Derse karşı ilgilerinin yüksek olduğu	ÖĞ1,ÖĞ2,ÖĞ3,ÖĞ4
Ailelerinin eğitime önem verdiği	ÖĞ2,ÖĞ4
Karşılarına çıkan yeni şeyleri daha fazla merak ettikleri	ÖĞ1,ÖĞ2,ÖĞ3,ÖĞ4
Görsel-işitsel teknolojik araçlara ulaşım noktasında daha rahat oldukları	ÖĞ1,ÖĞ2

Tablo 2’de derin yapıdaki öğrenciler hakkında öğretmen görüşlerine yer verilmiştir. Bu kategorideki öğrencilerin genel anlamda derse karşı ilgilerinin yüksek olduğu, ailelerinin eğitime önem verdiği, karşılarına çıkan yeni şeyleri daha fazla merak ettikleri ve görsel-işitsel

teknolojik araçlara ulaşım noktasında daha rahat oldukları kanaatlerdir. Merak ve ilgi konusunda bütün öğretmenlerin aynı görüşte olduğu tabloda görülmektedir.

4.Sonuç ve Öneriler

Çalışmada öğrenci seviyesine ve Türkçe ders kitabındaki temalara uygun görülen beş görsele ait 56 öğrencinin verdiği cevaplar incelenmiştir. Bu cevaplar doğrultusunda öğrencilerin büyük çoğunluğunun yüzeysel yapıyı tasvir ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Koç, Yıldız ve Coşkun da (2015) Behiç Ak'ın resimli kitabı Uyurgezer Fil'de birinci sınıf öğrencilerinin verdikleri yanıtları yorumlama düzeylerine göre belirlemiştir. Dezavantajlı bölgede bulunan okulda 39 1. Sınıf öğrenci ile yaptığı çalışmada betimleme, temel yorumlama, yaratıcı yorumlama ve eleştirel anlama şeklinde kategorilere ayırmıştır. Bu kapsamda yorumların çoğunun betimleme düzeyinde olduğunu belirtmiştir. Yapılan çalışmanın sonuçları bu bakımdan Koç, Yıldız ve Coşkun (2015)'un ulaştığı veriler ile benzerlik göstermektedir.

Yüzeysel yapının ifadesi düz okuma ve öne çıkan simgeleri aktarmanın ötesine geçememektir. Bu kategorideki 12 öğrencinin cevabında düz okumada öne çıkan sembollerin yüzeysel yapıdan uzaklaşarak simgelere başka anlamlar yüklediği göze çarpmıştır. Yapılan yorumlarda öğrencilerin bir kısmının ön plandaki simgeleri gördükleri bu simgeler üzerine zaman zaman hikâye şeklinde anlatımlar yaptıkları ve simgeleri yorumlarken onlara çeşitli kodlar verebildikleri görülmüştür. Koç, Yıldız ve Coşkun (2015) da ulaştığı verilerde her beş cümleden birinin hayali yorumlama düzeyinde olduğunu ve temel yorumlama düzeyindeki cümle sayısının, hayali yorumlama düzeyindekilere göre biraz daha az olduğunu belirtmiştir.

Akpınar (2019) yaptığı çalışmada görsel okuma öğrenme alanı kazanımlarının etkililiğine ilişkin öğretmen görüşleri kapsamında öğrencinin şekil, sembol ve işaretlerin anlamını bilmesine katkı sağlar kazanımına yer vermektedir. Yapılan çalışma yüzeysel yapının ifadesi bağlamında bu katkı hususunda benzer sonuçlar içermektedir.

Bulgularda yer verilen verilere göre derin yapıyı anlamlandıran öğrenci sayısının az olduğu göze çarpmaktadır. İstisnalar olsa da genel anlamda bir görsel metni doğru yorumlayan öğrencinin diğer görseller için de doğru yorumlarda bulunduğu göze çarpmaktadır. Derin yapının ifadesi metinde görülen simgelerin ardındaki aktarılan mesajın okunması demektir. Bu açıdan derin yapıyı ifade eden öğrencilerin simgelerin ötesindeki anlamı yakalayabildikleri görülmüştür. Koç, Yıldız ve Coşkun (2015) çalışmalarında tüm cümlelerin yalnızca %1,7'sinin eleştirel anlama düzeyinde olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu kapsamda çalışmaların sonuçları örtüşmektedir.

Akpınar (2019) yaptığı çalışmada görsel okuma öğrenme alanı kazanımlarının etkililiğine ilişkin öğretmen görüşleri kapsamında öğrencilerin resim ve fotoğrafları yorumlama becerisini geliştirir ve öğrencinin sosyal olayları yorumlamasına katkı sağlar kazanımlarına yer vermektedir. Yapılan çalışma ile derin yapıyı çözümleyen öğrencilerin Akpınar'ın çalışmasında yer alan kazanımlara sahip olduğu konusunda benzer sonuçlar görülmektedir.

Sonuç olarak yapılan görsel okuma etkinliğinde köy okulunda öğrenim gören öğrencilerin büyük çoğunluğu metnin yüzeysel yapısını anlatabilmiştir. Çalışmada yer verilen öğretmen görüşleri de düşünülerek Türkçe dersinde görsel okuma etkinliklerine daha fazla yer verilerek ve öğrencileri küçük yaştan itibaren görsel açıdan daha fazla uyaranla karşılaştırarak görsellerin derin yapısına nüfuz etmeleri sağlanmalıdır. Görsel okuma hususunda sadece Türkçe dersinde değil diğer derslerde de bir farkındalık sağlanmalıdır. Böylece öğrenci cevaplarında disiplinlerarası bir yaklaşıma gidilmelidir. Öğrencilerin küçük yaştan itibaren resimli kitaplarla karşılaştırılması önemlidir. Bu kitaplar ile konuşma, yazma etkinlikleri düzenlenmelidir. Dünyaya, etraflarına, sanata, bilime ait farkındalıklarının oluşabileceği örnek durumlar sunulmalıdır. Resmin bütününe görebilecekleri sorular sorulmalıdır.

Akpınar (2019) çalışmasında dünyada hızla yaygınlaşan görsel okuryazarlığın ülkemize yansımış şekli olan Türkçe programı görsel okuma ve görsel sunu öğrenme alanının, öğretmenlerin bu konuda iyi yetiştirilmesi ve okullarda gerekli donanım desteği sağlandığında, öğrencileri hayata daha donanımlı hazırlamada önemli katkıları olabileceği sonucuna ulaşmıştır. Donanım desteği hususu Tablo 1 ve 2'deki ders öğretmenlerinin yorumlarını desteklemektedir. Bu kapsamda öğretmenler görsel alan konusunda yetiştirilmeli, okullarda donanım desteği sağlanmalı, görsel okumaya diğer becerilere bağlı ayrı bir öğrenme alanı olarak önem verilmelidir.

Çıkar Çatışma Beyanı

Yazar çalışma kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmadığını beyan etmektedir.

Kaynakça

- Akçam, H. K. (2006). *Görsel okumanın ilköğretim beşinci sınıf bilgi verici metinlerde anlam kurmaya etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Akkaya, A. (2011). *Karikatürlerle dil bilgisi öğretimi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Akpınar, B. (2010). İlköğretim 1-5. sınıflar Türkçe öğretim programları görsel okuma ve sunu öğrenme alanının değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 34(154), 37-49.
<http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/547/35>
- Ateş, M. (2017). Ortaokul öğrencilerinin okuduğunu anlama düzeyleri ile akademik başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(12), 306-317.
<https://doi.org/10.16991/inesjournal.1477>
- Ateş, M., Sur, E., ve Çelik, H. (2020). Türkçe öğretmenlerinin görsel okumayla ilgili görüşlerinin değerlendirilmesi. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 1-15.
- Aydın, N. (2020). *Türkçe dersinde kısa film destekli etkinliklerin görsel okuma becerilerine etkisi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Balım, A. G., İnel, D., ve Evrekli, E. (2008). Fen öğretiminde kavram karikatürü kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına ve sorgulayıcı öğrenme becerileri algılarına etkisi. *İlköğretim Online Dergisi*, 7(1), 188-202.
- Çam, B. (2006). *İlköğretim öğrencilerinin görsel okuma düzeyleri ile okuduğunu anlama, eleştirel okuma ve Türkçe dersi akademik başarıları arasındaki ilişki* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.
- Çer, E. (2017). *Karikatürlerle Türkçe öğretimi*. Eğiten Kitap Yayınları.
- Demirci, G. (2013). *Eğitimde mizah ve karikatür kullanımının öğrenci başarısı ve motivasyonuna etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Demirel, G., ve Yağmur, K. (2017). Uluslararası PIRLS uygulamaları ölçütlerine göre Türk öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerinin değerlendirilmesi. *Journal of Language Education and Research*, 3(2), 95-106. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jlere/issue/30938/332468>
- Dereli, M. (2008). *Tam sayılar konusunun karikatürle öğretiminin öğrencilerin matematik başarılarına etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Doğan, B. (2015). Okuma ve görsel okumanın bir metnin ana düşüncesini bulma ile metni analiz etme üzerine etkilerinin belirlenmesi. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, ÖS-II:67-84.
- Duran, C. (2020). *Birleştirilmiş sınıflı ilkokul 3. ve 4. Sınıf öğrencilerinin Türkçe dersinde konuşma becerilerinin karikatürler yoluyla geliştirilmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.
- Durualp, E. (2006). *İlköğretim sosyal bilgiler öğretiminde karikatür kullanımı*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.

- Düzgün, E. (2013). *Görsel okuma yaklaşımının üniversite öğrencilerinin fizik dersindeki akademik başarılarına etkisinin araştırılması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Efe, H. (2013). *Karikatürü düşündüren insan*. Neziher Yayıncılık.
- Göçer, A., ve Akgül, O. (2018). Türkçe eğitiminde karikatür kullanımı ve eğitsel değeri. *Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 86-100. <https://doi.org/10.31464/jlere.389852>
- Gültaş, G. (2012). *İlköğretim birinci sınıf Türkçe kitaplarındaki görsel okuma etkinlikleri ile ilgili öğretmen görüşleri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Uşak Üniversitesi.
- Güneş, F. (2016). Kâğıttan ekrana okuma alanındaki gelişmeler. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 1-18. <https://doi.org/10.14686/buefad.v5i1.5000155474>
- Güney Mürsel, C. (2009). *Deyim ve atasözlerin öğretiminde karikatürlerin etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Kaplan, K. (2020). *Ortaokul Türkçe derslerinde karikatür okuryazarlığı becerisinin geliştirilmesi: bir eylem araştırması* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Uşak Üniversitesi.
- Karapınar, Y. ve Sağlamgöncü, A. (2018). Sosyal bilgiler derslerinde değişim ve sürekliliğin algılanmasında görsel okumanın etkililiği: bir eylem araştırması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 5(9), 48-73.
- Kardaş, D. (2014). *Dezavantajlı olarak kabul edilen öğrencilerin okuma anlama gelişimlerini etkileyen unsurlar ve çözüm önerileri* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Kędra, J. ve Źakevičiūtė, R. (2019). Visual literacy practices in higher education: what, why and how? *Journal of Visual Literacy*, 38(1-2), 1-7, <https://doi.org/10.1080/1051144x.2019.1580438>
- Kılıç, Y. ve Haşiloğlu, M. A. (2017). Sosyoekonomik durumun öğrenci başarısına etkisi (7. Sınıf Türkçe ve Fen Bilimleri Dersleri Örnekleme). *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 1025-1049. <https://doi.org/10.23891/efdyu.2017.38>
- Kırbaş, A., ve Orhan, S. (2011). Görsel materyallerle desteklenmiş yazma çalışmalarının öğrencilerin yazma becerilerini geliştirmeye etkisi. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 6(4), 705-714.
- Koç, K., Yıldız, S. ve Coşkun, R. (2015). Çocuklar resimli çocuk kitaplarındaki resimleri nasıl yorumluyor? Behiç Ak'ın "Uyurgezer Fil" kitabı ile yapılan görsel okuma üzerine bir araştırma. *Journal of Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(4), 687-706, <https://doi.org/10.7827/turkishstudies.7747>
- Kuru, A. (2008). *İlköğretim beşinci sınıf Türkçe dersi öğretim programında yer alan görsel okuma ve görsel sunu becerilerinin öğretmen görüşleri doğrultusunda incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Çukurova Üniversitesi.
- MEB. (2020). *Türkçe dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 1- 8. sınıflar)*. Milli Eğitim Yayınevi.
- Miles, M. B., ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Sage.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2007). *ÖBBS 2005-İlköğretim öğrencilerinin başarılarının belirlenmesi: Türkçe raporu*. MEB Basımevi.
- OECD. (2019). *PISA 2018 assessment and analytical framework*. OECD Publishing.

- <https://doi.org/10.1787/b25efab8-en>
- Oral, I., ve McGivney, E. J. (2014). *Türkiye eğitim sisteminde eşitlik ve akademik başarı. Eğitim Reformu Girişimi Raporu*. Eğitim Reformu Girişimi <https://www.egitimreformugirisimi.org/turkiye-egitim-sisteminde-esitlik-ve-akademik-basari/>
- Ören, Z., Konuk, S., Sefer, A., ve Sarıtaş, H. (2017). Ortaokul Türkçe öğretim programlarındaki metin türleri ile PISA'daki metin türlerinin karşılaştırılması. *Uluslararası Ejer Kongresi Bildiri Kitabı* (s. 275-280). Anı Yayıncılık.
- Özdemir Erem, N. H. (2015). *Yaratıcı düşünme tekniklerinin 5. sınıf öğrencilerinin görsel okuma ve görsel sunu becerilerine etkileri* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Özsarı, İ. (2015). *İlkokul birinci sınıf öğrencilerine yönelik 'görsel okuma eğitim programı' geliştirilmesi ve etkililiğinin sınanması* [Yayımlanmamış doktora tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Özşahin, E. (2009). Karikatürlerle coğrafya öğretimi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 20, 101-122.
- Özyurt Aydemir, E. (2016). *Dördüncü sınıf Türkçe dersi öğretim programının görsel okuma ve sunu becerilerini geliştirme açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Bartın Üniversitesi.
- Sarıkaya, B. (2017). Türkçe öğretiminde görsel okuma. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(3), 779-796. <https://doi.org/10.18506/anemon.298912>
- Şeref, İ. ve Yılmaz, İ. (2015). Yemenli öğrencilerin Türkçe yazma ve konuşma becerilerinin geliştirilmesinde karikatür kullanımına yönelik bir uygulama. *Journal of Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(7), 835-860. <https://doi.org/10.7827/turkishstudies.8037>
- Suna, H. E., Tanberkan, H., Gür, B., Perc, M. ve Özer, M. (2020). Socioeconomic status and school type as predictors of academic achievement. *Journal of Economy Culture and Society*, 61(1), 41-64. <https://doi.org/10.26650/JECS2020-0034>
- Varıoğlu, B., Şeref, İ., Gedik, M. ve Yılmaz, I. (2014). Deyim ve atasözlerinin öğretilmesinde görsel bir araç olarak karikatürlerin başarıya etkisi. *Karadeniz Araştırmaları*, 41, 226-242.
- Yaşar, M. R. ve Amaç, Z. (2018). Öğretmen adaylarının dezavantajlı öğrencilere eğitim verme deneyimleri: zorluklar ve fırsatlar. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 611-634.
- Yelgün, A. ve Karaman, İ. (2015). What are the factors reducing the academic achievement in a primary school located in a neighborhood with a low socioeconomic status? *Ted Eğitim ve Bilim*, 40(179), 251-268. <https://doi.org/10.15390/eb.2015.2331>
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Şeçkin Yayıncılık.
- Yüksel, İ., ve Adıgüzel, A. (2012). Değer eğitiminde karikatür kullanımı: ilköğretim öğrencilerinin şefkat ve merhamet değer algılarının belirlenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5(3), 315-325.

Extended Summary

1. Introduction

Cartoons play a vital role in supporting effective learning by fostering a positive attitude toward lessons in Turkish language instruction. They are particularly important due to their ability to captivate children's attention and the increasing prevalence of visual reading questions in central placement exams like LGS in recent years. This research aims to explore the patterns of cartoon reading among 8th-grade students attending rural schools. The focus on visual reading in this study stems from the lack of research specifically conducted on cartoon reading patterns of children in rural schools. Additionally, the growing number of visual reading questions in national (e.g., LGS) and international (PISA, PIRLS, TIMSS, etc.) exams, coupled with the limited number of studies on visual reading in rural schools, influenced the implementation of this study.

2. Method

To examine the visual reading abilities of 8th-grade students in rural schools, a case study design was employed. The study group comprised 56 students selected through criterion sampling as the target population. Specifically, students in the 8th grade attending rural schools classified as disadvantaged areas were chosen as the sample. The participating students consisted of 30 girls and 26 boys, aged between 13 and 14 years. In the findings, the abbreviation "Ö" was used as a code, and students were numbered and presented accordingly.

Open-ended worksheets were used as the data collection tool to gather comments related to visuals. The aim was to assess students' ability to read the text within cartoons and understand the message conveyed by the cartoons through standardized worksheets. Turkish language teachers introduced the cartoons included in the worksheets to the students and asked them to analyze the visual text and provide their opinions on the worksheets. Based on consensus among the practitioners and the results of the pilot study, a 30-minute time frame was allocated for this activity, during which no interventions were made. Student responses were categorized based on the stages of cartoon perception determined by experts.

Unstructured online interviews were conducted with 4 branch teachers to discuss the reasons behind the categorized responses. The data from these interviews were analyzed in the findings section. In the findings, the abbreviation "ÖĞ" was used, and the teachers were represented by numbers.

The study data were categorized and analyzed according to the deep structure and surface structure headings of the cartoon's meaning structure, as described in Hasan Efe's book "Karikatürü Düşündüren İnsan" (Efe, 2013, pp. 7-18). According to Efe, the deep structure in cartoons represents abstraction and perceived reality (Efe, 2013, p. 12). On the other hand, the surface structure includes lines, objects, sections of the text, and movements (Efe, 2013, p. 9). In the surface structure, the text is read straightforwardly.

3. Results

In the study, the responses of 56 students to five visuals, which were considered suitable for their level and aligned with the themes in the Turkish language textbook, were analyzed. Based on these responses, it was found that the majority of students focused on the surface structure of the visuals. Their interpretation of the surface structure was limited to literal reading and identifying prominent symbols. Among the 12 students in this category, it was observed that the symbols, initially prominent in literal reading, took on different meanings, moving beyond the surface structure. In their interpretations, some students occasionally narrated stories based on the prominent symbols they observed and provided various interpretations for the symbols. The findings indicate that a small number of students comprehend the deep structure, although there may be exceptions. Overall, students who correctly interpret one visual text tend to provide accurate interpretations for other visuals as well.

As a result, in the conducted visual reading activity, the majority of students attending the rural school were able to understand the superficial structure of the text. Considering the opinions of the participating teachers, it is necessary to allocate more time for visual reading activities in Turkish language classes and expose students to a wider range of visual stimuli from an early age. This exposure will enable them to delve into the deeper structure of visuals. Awareness of visual reading should not be limited to Turkish language classes alone but should extend to other subjects as well. Therefore, an interdisciplinary approach should be adopted in students' responses. It is important to introduce illustrated books to students from a young age and organize speaking and writing activities around these books. Examples should be provided that contribute to their awareness of the world, their surroundings, art, and science. Additionally, questions should be posed that allow them to perceive the entirety of the picture.